



ภาพ: เครื่องแต่งกายคณะผู้แสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ บ้านม่วง ตำบลชุมแสง อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์
ที่มา: พงศธร ยอดดำเนิน

เครื่องแต่งกายการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์¹ The Costume of Surin Khmer Yikay

พงศธร ยอดดำเนิน²

Pongsatorn Yoddumnean

E-mail: pongyod@kku.ac.th

อนุกุล โรจน์สุขสมบูรณ์³

Anukoon Rotjanasuksomboon

Received: October 11, 2021

Revised: February 9, 2022

Accepted: February 9, 2022

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ยี่เกเขมรสุรินทร์ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

This research article is part of the thesis entitled Surin Khmer Yikay which received research funding from “CU. GRADUATE SCHOOL THESIS GRANT” Chulalongkorn University.

² นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Doctor of Philosophy (Ph.D.) student in Thai Theater Dance, Dance Department, Faculty of Fine and Applied Arts of Chulalongkorn University.

³ รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Associate Professor Dr., Dance Department, Faculty of Fine and Applied Arts of Chulalongkorn University.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายในการแสดง ยี่เกเขมรสุรินทร์ คณะยี่เกบ้านผาง ตำบลชุมแสง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และการลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์และบันทึกสังเกตการณ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครื่องแต่งกายแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบหลักคือ รูปแบบตัวพระ รูปแบบตัวนาง รูปแบบผู้รำประกอบบทและรูปแบบผู้แสดงเบ็ดเตล็ด ซึ่งมีเครื่องประดับ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดงถึงสถานภาพ บทบาทและลักษณะเฉพาะของ ตัวละคร โดยแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ ศิราภรณ์ ได้แก่ มงกุฎหรือลอมพอย์สำหรับผู้แสดง ตัวพระและตัวนาง กระบังหน้าสำหรับผู้รำประกอบบท และหน้ากากสำหรับผู้แสดง เบ็ดเตล็ด พัสตราภรณ์ ได้แก่ ผ้าไหมพื้นเมืองที่ทอขึ้นสำหรับบุรุษ สตรี และเสื้อแขน ยาวทรงกระบอก ถนิมพิมพารภรณ์ ได้แก่ กรองคอ สังกวาล สร้อยคอ ต่างหู กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้าและถุงเท้ายาวสีขาว เครื่องประดับเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรับอิทธิพล การแสดงและการแต่งกายอย่างลิเกทรงเครื่องจากไทยและละครยี่เกจากกัมพูชา ที่คณะยี่เกเขมรสุรินทร์นำมาดัดแปลงและปรับใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมของชุมชน รูปแบบเครื่องแต่งกายยังสะท้อนถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านผ้าและ เครื่องประดับของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย

คำสำคัญ: เครื่องแต่งกายการแสดง ยี่เกเขมรสุรินทร์ นาฏกรรมเขมรถิ่นไทย

Abstract

The purpose of this research article was to study the types of costumes of Surin-Khmer Yikay of the Yikay Ban Pang band in Chumsang Sub-district, Chom Phra District, Surin Province. The qualitative research approach was employed. Various data sources were explored. In addition, a field case study was conducted to collect in-depth data via interviews and observation records. The findings showed that the costumes of Yikay were classified into 4 patterns: the leading man pattern, the leading lady pattern, dancer pattern, and ensemble pattern whose accessories represented status, role, and characteristics of each character. The costumes were

divided into three sets as follows. First, the head pieces or “Sirabhorn” consisted of the crowns for the leading characters, Krajang Na or the head piece for the dancers, and the masks for the ensemble in the giant and monkey roles. Second, the body pieces or “Patrabhorn” consisted of clothes made of silk for male and female and straight-sleeved shirts. Last, the accessories or “Tanimpimpabhorn” consisted of Krongkor or neck pieces, Sangwal or cross-body jewel chains, necklaces, earrings, bracelets, anklets, and long white socks. Yikay’s accessories reflected the reception of the influences from Thai musical folk drama or Likay and Khmer Yikay that Surin-Khmer Yikay bands adapted them to suit their community’s culture. Furthermore, the pattern of the costumes reflected intellectual clothing and accessory heritage of Northern Thai-Khmer’s culture.

Keywords: costume, Surin Khmer Yikay, performance of Thai-Khmer

บทนำ

เครื่องแต่งกายที่นาฏยศิลป์สวมใส่ในการแสดง เพื่อความงดงามและเพื่อ บ่งบอกบุคลิกลักษณะของตัวละคร เครื่องแต่งกายในที่นี้ประกอบด้วยศิราภรณ์ คือ เครื่องประดับศีรษะ พัสตราภรณ์ คือ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ถนิมพิมพาภรณ์ คือ เครื่องประดับ รวมถึงการแต่งหน้า ทำผมและเครื่องใช้ประจำตัวอีกด้วย เครื่องแต่งกาย นาฏยศิลป์มีหน้าที่สำคัญ คือ 1. แสดงบุคลิกภาพของตัวละคร 2. แสดงสถานภาพของตัวละคร 3. แสดงอาชีพของตัวละคร 4. แสดงวัฒนธรรมของตัวละคร 5. แสดงยุคสมัย 6. แสดงเหตุการณ์ในท้องเรื่อง 7. เป็นส่วนเสริมให้การเคลื่อนไหว หรือการพ้อนรำมี ผลมากขึ้น และ 8. เป็นส่วนสำคัญที่ขาดมิได้ในการแสดง เครื่องแต่งกายนาฏยศิลป์ บ่งบอกถึงบุคลิกภาพของตัวละครผ่านรูปแบบและสีสัน วิธีนุ่งห่ม บ่งบอกถึงสถานภาพ ของตัวละคร ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของตัวละครผ่านรูปแบบ คุณภาพวัสดุ เครื่องประดับของตัวละคร บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของตัวละครผ่านลวดลายผ้าและ วิธีนุ่งห่ม เครื่องแต่งกายเป็นส่วนสำคัญซึ่งขาดมิได้ การที่ผู้แสดงจำเป็นต้องใช้ส่วนใด ส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งกายในการรำรำ หากขาดส่วนนั้นไป การพ้อนรำนั้น ๆ ก็ขาด อรรถรส (Virulrak, 2004, p. 210-211)

ยี่เกเขมรสุรินทร์ศิลปะการแสดงชุมชนที่พูดภาษาเขมรในพื้นที่อีสานตอนล่างของประเทศไทย โดยเฉพาะพบคณะยี่เกเขมรสุรินทร์มากที่จังหวัดสุรินทร์ เป็นละครที่ผสมผสานการร้อง การพูด การรำและลีลาการทำทางตามธรรมชาติมีเครื่องดนตรีหลักคือ กลองรำมะนาเป็นเครื่องกำกับจังหวะ และปี่ในเป็นเครื่องเดินทำนอง ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นภาษาหลักในการดำเนินเรื่อง ผู้แสดงมีตัวละครสำคัญคือ พระเอก นางเอก ผู้รำประกอบบทและผู้แสดงตัวเบ็ดเตล็ด มีขั้นตอนการแสดงที่เริ่มด้วยการล้อมวงร้องไห้รำ การร้องและรำโหมโรง การเบิกตัวละคร การเข้าเรื่อง การร้องรำเข้าบทต่าง ๆ เช่น เกี้ยวพาราสี เดินป่า ชมธรรมชาติ บทรักและบทโศก เรื่องราวที่นำมาแสดง คือ เรื่องพรหมทัต เรื่องลักษณะวงศ์ เรื่องจันทโครพ เรื่องจันทกุมาร เรื่องพระรถเมรี เรื่องกตามขอ (ปูเผือก) เรื่องนางบัวตุมและเรื่องพระสวาท เป็นต้น

การแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์มีรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและมีโครงสร้าง ลักษณะของเครื่องแต่งกายที่คล้ายคลึงกันกับการแต่งกายของลิเกทรงเครื่อง การแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์อาจได้รับวัฒนธรรมการแสดงอื่นเข้ามาในชุมชน คนในชุมชนปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ไปตามลักษณะตามทุนวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ทั้งด้านการแสดงและองค์ประกอบการแสดง การแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ในปัจจุบันเหลือเพียง 1 คณะที่ยังคงทำการแสดงได้สมบูรณ์มีสมาชิกครบทุกฝ่ายในการทำการแสดง คือ คณะยี่เกเขมรบ้านผาง ตำบลชุมแสง อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ และยังคงนำเป็นห่วงในการขาดช่วงการสืบทอดและความนิยมที่น้อยลง เครื่องแต่งกายของการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์มีโครงสร้าง รูปทรง วัสดุ และวิธีนุ่งห่ม สวมใส่ ที่มีความเฉพาะและไม่เหมือนเครื่องแต่งกายในการแสดงพื้นบ้านที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาถึงรูปแบบการแต่งกายและการนำเอามรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชนมาใช้เป็นเครื่องแต่งกายในการแสดง และปัจจัยสำคัญในการศึกษาคั้งนี้ เมื่อการแสดงได้รับความนิยมน้อยลง ใกล้จะสูญหายไปจากชุมชน ซึ่งองค์ประกอบการแสดงที่สำคัญคือ เครื่องแต่งกาย อาจสูญหายไปและไม่ได้รับการสืบทอดรูปแบบของเครื่องแต่งกาย สิ่งเหล่านี้อาจเลือนหายไปตามกาลเวลาและยากที่จะรื้อฟื้นให้ได้ตามรูปแบบดั้งเดิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (Documentary) เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งภาพถ่ายเก่าและภาพเคลื่อนไหวของการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ และการลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากภาคสนาม (Field Study) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ โดยมุ่งศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์
2. ศึกษา วิเคราะห์ จากภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว การแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ และการแสดงประเภทต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์
3. การลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นหัวหน้าคณะยี่เกเขมรสุรินทร์ คณะผู้แสดง และผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์
4. รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และจากเก็บข้อมูลจากภาคสนามและทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)
5. นำเสนอผลการวิจัย โดยจัดทำข้อมูลในรูปแบบบทความวิจัยและเผยแพร่ในวารสารวิชาการ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 4 ด้าน ได้แก่

- 5.1 ด้านประชากร คือ ผู้ที่แสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ทั้งในอดีตและปัจจุบันของคณะยี่เกเขมรบ้านผาง
- 5.2 ด้านพื้นที่ คือ หมู่บ้านผาง ตำบลชุมแสง อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังมีคณะยี่เกเขมรอาศัยอยู่และยังคงทำการแสดงอยู่ในปัจจุบัน
- 5.3 ด้านเนื้อหา คือ ศึกษาเฉพาะเครื่องแต่งกายในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ของคณะบ้านผางเท่านั้น มุ่งศึกษาเฉพาะรูปแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงหลัก

ผู้รำประกอบบทและผู้แสดงเบ็ดเตล็ด

5.4 ด้านเวลา คือ ศึกษารูปแบบการแต่งกายในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ ตั้งแต่อดีตจนถึง พ.ศ. 2564

ผลการวิจัย

เครื่องแต่งกายในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ เป็นการแต่งกายที่เป็นไปตาม บทบาทการแสดงและแสดงฐานะของผู้แสดง ได้แก่ ตัวพระ ตัวนาง ผู้รำประกอบบท และผู้แสดงเบ็ดเตล็ด ซึ่งทำหน้าที่ระหว่างการดำเนินเรื่องที่แตกต่างกันไป เครื่องแต่งกาย จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนฐานะบทบาทในการแสดงได้เป็นอย่างดี เสื้อผ้าของนักแสดงใช้ ผ้าไหมพื้นเมืองที่ทอใช้ในวาระพิเศษ ทอขึ้นเพื่อใส่สำหรับนุ่งและสำหรับนำมาตัดเสื้อ เพื่อใช้แสดง การแต่งกายของผู้แสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ ใช้เครื่องประดับที่ได้รูปแบบ หรือเลียนแบบมาจากเดิมที่ได้รับสืบทอดกันมา ซึ่งไม่ได้เป็นรูปแบบการแต่งกายของการ แสดงฟ้อนรำในรูปแบบดั้งเดิมของชุมชน ผู้วิจัยศึกษาจากโครงสร้างและรูปแบบการแต่ง กายของยี่เกเขมรสุรินทร์ พิจารณาจาก ภาพถ่ายเก่า การสัมภาษณ์และข้อสันนิษฐาน ในการรับเอาอิทธิพลการแต่งกายแบบยี่เกดั้งเดิม คือ ลิเกทรงเครื่อง มาเป็นต้นแบบ ในการทำเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์



ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายลิเกทรงเครื่อง

Adapted from JIKEY, by Janepop Jobkrabownwan, 1981, Bangkok: Culture

การแต่งกายในการแสดงลิเกทรงเครื่อง เป็นการแต่งกายเลียนแบบเครื่องทรง และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ตัวพระสวมปิ่นจุเหรีจยอต ปักขนนก ติดอินทรธนูประดับโบว์ที่ไหล่ทั้งสอง สวมเสื้อเียยรบั๊ นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมถุงเท้าขาว ตัวนางสวมมงกุฎชฎีร์ ติดอินทรธนูประดับโบว์ที่ไหล่ทั้งสอง สวมเสื้อปักหม่สไบ นุ่งผ้า จีบหน้านาง สวมถุงเท้าขาว ผู้แสดงตัวรองแต่งกายลดหลั่นเครื่องประดับให้ต่างจากตัวเอก เช่น ตัวพระสวมปิ่นจุเหรีจยอตตัด ตัวนางสวมกระบังหน้า (Rotjanasuksomboon, 2016, p. 68) ลิเกทรงเครื่องยุคหลังมีการเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงในสมัยรัชกาลที่ 6 เครื่องแต่งกายตัวพระและตัวนาง สังวาลดอกใหญ่ขึ้นจนเต็มหน้าอกและหลัง จำนวน ไม่นั่นอนเก๊าที่มีสลิปก็มี ปิ่นจุเหรีจและมงกุฎสตรีมีขนาดโตและทรงป้อมกว่าเดิม ทำด้วยเงินติดเพชรแทนเครื่องขี้รัก (Virulrak, 1979, p. 253)

การแต่งกายของตัวพระและตัวนางยี่เกเขมรสุรินทร์ สวมเสื้อเช็ดแขนสั้น หรือแขนยาวหลากสี พระเอกสวมทับด้วยเสื้อกั๊กที่ปักด้วยลูกปัดลวดลายสีสันต่าง ๆ มีผ้าคาดศีรษะที่ปักลูกปัดและปักขนนกสีขาวทางด้านหลัง สวมสร้อยคอที่ทำจากลูกปัด สีต่าง ๆ สวมถุงเท้ายาวสีขาว และนางเอกสวมกรองคอที่ตัดเย็บด้วยผ้าสีต่าง ๆ มีลักษณะรูปทรงคล้ายผ้าคลุมไหล่คอกกลม มีชายผ้าเป็นรูปดอกไม้ทรงสามเหลี่ยม ให้มุมสามเหลี่ยมห้อยลงมาด้านหน้า 4-5 มุม แล้วปักด้วยลูกปัดหลากสีตามความต้องการ มาสวมทับเสื้ออีกชั้นหนึ่ง สวมถุงเท้ายาวสีขาว ตัวประกอบและตัวตลกแต่งกายตามใจ ชอบแล้วแต่จะหามาได้ และตัวฤๅษี แต่งกายโดยหม่สไบสีขาว สวมใส่อังสะเหมือน พระภิกษุ ถือไม้ตะพด (Sermasab, 2007, p. 85)

รูปแบบเครื่องแต่งกายของยี่เกเขมรสุรินทร์เป็นเครื่องบ่งบอกถึงสถานภาพ บทบาทและลักษณะเฉพาะของตัวละครในเรื่องนั้น ซึ่งแบ่งรูปแบบของเครื่องแต่งกาย ออกเป็น 4 รูปแบบหลัก คือ รูปแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงตัวพระ รูปแบบเครื่องแต่ง กายผู้แสดงตัวนาง รูปแบบเครื่องแต่งกายผู้รำประกอบบทและรูปแบบเครื่องแต่งกาย ผู้แสดงเบ็ดเตล็ด ดังนี้

1. รูปแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงตัวพระ



ภาพที่ 2 เครื่องแต่งกายผู้แสดงตัวพระในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

ผู้แสดงตัวพระในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ แต่งกายโดยนุ่งผ้าไหมพื้นเมืองคือ ผ้าโฮลบุรุษ ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า โฮลประার্থ ซึ่งคำว่า “ประার্থ” หมายถึง “บุรุษ” ผ้าชนิดนี้มีโครงสร้างเดียวกับผ้าปุมที่เป็นผ้านุ่งสำหรับบุรุษในอดีตของราชสำนักสยามที่ใช้แสดงถึงฐานะทางสังคม เป็นผ้าเกิดจากกระบวนการมัดหมี่ลายผ้ามีโครงสร้างส่วนใหญ่เป็นตารางสี่เหลี่ยมแนวตะแคงหรือร่างแห ผ้ามีความยาวประมาณ 3 - 4 หลา ใช้สำหรับนุ่งโจงกระเบน (Chanthacherin, 2004, pp. 18-19) ผู้แสดงตัวพระนิยมใช้ผ้าชนิดนี้นามุ่งในรูปแบบโจงกระเบน เพื่อแสดงสถานะของตัวละครที่มีความพิเศษกว่าบทบาทอื่น หรือบางครั้งผู้แสดงนิยมนุ่งผ้าหางกระรอกหรือที่เรียกว่าผ้าไหมควบ ในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ผ่ากะนิว ผู้แสดงสวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอกตัดด้วยผ้าไหมหรือผ้าท่วนสีสดใส แต่เดิมนั้นนิยมสีดำและปกลายตามเสื้อด้วยด้ายเงินทองหรือโลหะเพื่อความพิเศษกว่าผู้แสดงอื่น

เครื่องแต่งกายที่เป็นเครื่องประดับของผู้แสดงตัวพระ ศิระษะสวมขลุ่ยที่มีลักษณะคล้ายปิ่นจุเหรีจยอด ขึ้นโครงด้วยไม้หรือกระดาด มีดอกไม้ไหวและดอกไม้ที่ตกแต่งทั่วบริเวณโดยนำลูกปัดแก้วมาเรียงติดกัน สว่างหรือสร้อยประดับทำจากลูกปัดแก้วมาร้อยเรียงเป็นพวงเชื่อมโยงหากัน มีลักษณะคล้ายสังวาลของลิเกทรงเครื่อง ซึ่ง

การแต่งกายของลิเกทรงเครื่องตัวพระมีสังวาลเป็นแผงเต็มหน้าอก ทำด้วยโลหะประดับเพชร เป็นรูปกลม ๆ มีสายโยงเกี่ยวกันตลอด ศีรษะสวมปิ่นจุฬหีรียอดแหลม (Project disseminate identity of Thai Ministry of Education, 1980, pp. 23-24) ส่วนเครื่องประดับทรงคอ ทำจากผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายสีแดง ตัดเป็นรูปวงกลมผ่ากลาง ประดับลวดลายด้วยการเย็บลูกปัดแก้วเป็นลวดลายต่าง ๆ และติดสังวาลพวงลูกปัดแก้วต่อกันกับทรงคอและเครื่องประดับอื่น ๆ ได้แก่ เข็มขัด กำไล ต่างหู ที่เป็นเครื่องเงินและบางครั้งสวมถุงเท้ายาวสีขาว ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่ขึ้นอยู่กับผู้แสดงนำมาตกแต่งเพิ่มจากเครื่องแต่งกายหลัก คือ มงกุฎ ทรงคอ สังวาลและสร้อยประดับ

รูปแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงตัวพระ คือ สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าที่เป็นผ้าสำหรับบุรุษ ได้แก่ ผ้าโฮลบุรุษและผ้าหางกระรอกด้วยวิธีโจงกระเบน คาดเข็มขัดเงินหรือทอง สวมทรงคอที่ประดับด้วยสังวาลดอกดวงพวงพระยา ศีรษะสวมขลุ่ย และมีเครื่องประดับอื่น ๆ เช่น ต่างหู กำไล เงินหรือทอง และสวมถุงเท้ายาวสีขาวในบางครั้ง

2. รูปแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงตัวนาง



ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกายผู้แสดงตัวนางในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

ผู้แสดงตัวนางในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ แต่งกายโดยนุ่งผ้าไหมพื้นเมืองคือผ้าโฮลสตรี ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า “โฮลแสร้อย” ซึ่งคำว่า “แสร้อย” หมายถึง “สตรี” เป็นผ้าที่เกิดจากกระบวนการมัดหมี่มีลักษณะของโครงสร้างของลายผ้าคล้ายกับ

ผ้าโฮลบุรุษ แต่มีการทอขึ้นด้วยไหมสีต่าง ๆ เป็นลายริ้วลักษณะคล้ายใบไม้ (Thongchua, 2015, p. 82) ผู้แสดงตัวนางนิยมใช้ผ้าโฮลสตรีนุ่งในรูปแบบป้ายมาด้านหน้า และในบางครั้ง ผ้านุ่งขึ้นอยู่กับผู้แสดงที่จะเลือกนุ่งผ้าโฮลหรือนุ่งผ้ามัดหมี่ลวดลายต่าง ๆ ที่เป็นผ้าสำหรับสตรี และสวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอก เช่น สีดำ สีเหลือง และสีชมพู

เครื่องแต่งกายที่เป็นเครื่องประดับของผู้แสดงตัวนาง ศีรษะสวมมงกุฎ รูปทรงคล้ายกับขลุ่ยของตัวพระ มีกรอบหน้า ประดับด้วยดอกไม้ไหวและดอกไม้ที่ทำจากลูกปัดมาเรียงติดกันประดับทั่วบริเวณ ขึ้นโครงด้วยไม้หรือกระดาษแบบเดียวกันกับเครื่องประดับศีรษะตัวพระ สังวาลและสร้อยประดับทำจากลูกปัดแก้วมาร้อยเรียงเป็นดอกกลมและเชื่อมต่อเป็นพวง ลักษณะเดียวกันกับตัวพระ มีโครงสร้างของสังวาลแบบลิเกทรงเครื่อง ซึ่งเครื่องแต่งกายลิเกทรงเครื่องในสมัยรัชกาลที่ 6 สังวาลดอกไม้ใหญ่ขึ้นจนเต็มหน้าอกและหลัง จำนวนดอกแต่ละด้านไม่แน่นอน แก้วก็มีสีก็มี (Virulrak, 1979, p. 253) เครื่องประดับที่เป็นกรองคอหรือนวมคอทำจากผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายสีแดงตัดเป็นรูปทรงกลมผ่ากลาง ประดับลวดลายด้วยลูกปัดแก้วและเย็บพวงสังวาลสร้อยประดับติดกับกรองคอ ส่วนเครื่องประดับอื่น ๆ เช่น เข็มขัด กำไล ต่างหู นิยมใช้เครื่องประดับเงินที่เรียกว่า ประเก้อม ซึ่งการแต่งกายของสตรีชาวสุรินทร์เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมานานจนมีคำขวัญว่า หญิงสาวชาวสุรินทร์เฉิดฉินด้วยการนุ่งผ้าไหมสวมใส่ประเก้อม หรือประคำเงินและทอง (Chomdee, 2013, p. 7) เครื่องแต่งกายที่เป็นเครื่องประดับหลัก คือ มงกุฎ กรองคอ สังวาลสร้อยประดับ นอกจากนั้นขึ้นขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้แสดงที่จัดหามาเพิ่มเติม

รูปแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงตัวนาง คือ สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าที่เป็นผ้าสำหรับสตรี ได้แก่ ผ้าโฮลและผ้ามัดหมี่ลวดลายต่าง ๆ ด้วยวิธีนุ่งแบบปกติ (ป้ายหน้า) คาดเข็มขัดเงินหรือทอง สวมกรองคอที่ประดับด้วยสังวาลดอกดวงพวงพระยา ศีรษะสวมมงกุฎและมีเครื่องประดับอื่น ๆ เช่น สร้อยคอ กำไล เงินหรือทอง

3. รูปแบบเครื่องแต่งกายผู้รำประกอบบท



ภาพที่ 4 เครื่องแต่งกายผู้รำประกอบบทในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

ผู้รำประกอบบทในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ แต่งกายโดยนุ่งผ้าไหมพื้นเมือง ที่เป็นผ้าชนิดเดียวกันและวิธีนุ่งแบบเดียวกันกับผู้แสดงตัวนาง สวมเสื้อแขนกระบอก สีเดียวกันทุกคน ซึ่งผู้รำประกอบบทมีจำนวน 4 – 8 คน

เครื่องแต่งกายที่เป็นเครื่องประดับของผู้รำประกอบบท ศิระษะสวมกระบังหน้า ที่ทำจากโลหะชนิดบางหรือกระดาษ ฉลุลายและทาสีให้เกิดเป็นลวดลายต่าง ๆ (Pama, 2020) มีลักษณะคล้ายปิ่นจุฬารีจของการแสดงละครรำแบบไทย เครื่องประดับกรองคอ หรือนวมคอ ทำด้วยผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายสีแดง ตัดเป็นวงกลมผ่ากลาง ประดับด้วย ลูกปัดแก้วเป็นลวดลายต่าง ๆ และร้อยลูกปัดเป็นเส้นระย้าเดี่ยว ไม่ร้อยเป็นดอกดวง และเป็นพวงติดกันเหมือนตัวพระและตัวนาง ส่วนเครื่องประดับอื่น ๆ เช่น เข็มขัด กำไล ต่างหู ขึ้นอยู่กับผู้แสดงที่นำมาตกแต่งเพิ่มเติม โดยที่เครื่องประดับหลัก คือ กระบังหน้าและกรองคอ

รูปแบบเครื่องแต่งกายของผู้รำประกอบบท คือ สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้า ที่เป็นผ้าสำหรับสตรี ได้แก่ ผ้าโฮลสตรีและผ้ามัดหมี่ ด้วยวิธีนุ่งแบบปกติ (ปายหน้า) คาดเข็มขัดเงินหรือทอง สวมกรองคอที่ประดับขอบลูกปัดแก้วร้อยทิ้งลงมาเป็นระย้า ไม่เชื่อมต่อกันแบบของตัวพระและตัวนาง ศิระษะสวมกระบังหน้า และมีเครื่องประดับอื่น ๆ

เช่น ต่างหู กำไล เงินหรือทอง รูปแบบเครื่องแต่งกายของผู้รำประกอบบทเป็นการ
แต่งกายที่ต้องเหมือนกันทุกคนที่รำในครั้งนั้น ๆ

4. รูปแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงเบ็ดเตล็ด



ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกายผู้แสดงเบ็ดเตล็ดบทบาทฤๅษีในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์



ภาพที่ 6 เครื่องแต่งกายผู้แสดงเบ็ดเตล็ดบทบาทยักษ์ในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์



ภาพที่ 7 เครื่องแต่งกายผู้แสดงเบ็ดเตล็ดบทบาทในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

ผู้แสดงเบ็ดเตล็ดในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ ได้แก่ ฤๅษี ยักษ์ ลิง ซึ่งผู้แสดงเป็นเพศชาย การแต่งกายเป็นไปตามลักษณะของตัวละคร ผู้แสดงเป็นฤๅษี ห่มผ้าสีเหลือง สีนํ้าตาล หรือลายเสือ มีลูกประคำ และสวมหน้ากากที่มีลักษณะฤๅษีมีหนวด ผมหวา เป็นต้น ผู้แสดงเป็นยักษ์ นุ่งผ้าโจงกระเบนที่เป็นผ้าไหมพื้นเมือง สวมเสื้อหรือถอดเสื้อตามที่ต้องการและสวมหน้ากากที่มีลักษณะแบบยักษ์ มีเขี้ยว ตาแดงโต เป็นต้น ผู้แสดงเป็นลิง นุ่งผ้าโจงหรือใส่กางเกงตามที่ต้องการ ทาแก้มแดง ปากแดงให้ติดตลกขบขันและลักษณะคล้ายลิง เป็นต้น

เครื่องแต่งกายที่เป็นหน้ากากของผู้แสดงเบ็ดเตล็ด ทำขึ้นด้วยวัสดุที่หาได้ง่าย (Mungdee, 2020) ทำจากไม้เนื้ออ่อนและตัดฉลุลาย ให้ได้โครงรูปทรงแบบหน้ากาก ปิดใบหน้าและวาดหรือแกะเป็นตา หู จมูก และทาสีตามจินตนาการ ส่วนหน้ากากที่ทำจากกระดาษ นำกระดาษมาปิดทับจนหนาและทำเป็นโครงรูปทรงตามที่ต้องการ วาดรูปและลงสีให้เป็นไปตามลักษณะของตัวละครที่ต้องการ

รูปแบบการแต่งกายของผู้แสดงเบ็ดเตล็ด มีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นไปตามลักษณะสำคัญหรือภาพลักษณ์ของตัวละครนั้น ๆ ที่ผู้แสดงพยายามสื่อให้ผู้ชมเข้าใจถึงภาพลักษณ์ เช่น ลิง นักแสดงแต่งหน้าเพื่อสื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงภาพลักษณ์ของลิง โดยนำลิปสติกสีแดงมาทาที่แก้มและผัดหน้าขาว ยักษ์สวมหน้ากากสีเขียวที่มีเขี้ยวทำท่าทางซิ่งซัง เป็นต้น เครื่องแต่งกายของผู้แสดงเบ็ดเตล็ดใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้

กระดาดช โดยทำเป็นโครงสร้างรูปทรงแบบหน้ากาก มีทั้งใช้ปิดหน้าด้านเดียวและครอบ ทั้งศีรษะ ผ่าช่องใช้ผ้าพื้นเมืองและสีผ้าที่แสดงถึงตัวละครนั้น ๆ และที่สำคัญการแต่งกาย ของผู้แสดงเบ็ดเตล็ดจึงขึ้นอยู่กับผู้แสดงอีกด้วยที่เตรียมเครื่องแต่งกายมาเองและบางครั้ง ผู้แสดง 1 คน แสดงหลายบทบาท เช่น แสดงในบทบาทยักษ์แล้วมาแต่งตัวเพื่อแสดง ในบทบาทลิงจึงเปลี่ยนแค่หน้ากาก ส่วนเสื้อและผ้านุ่งใช้ของเดิมที่แสดงบทบาทตัวละครที่แล้ว

เครื่องประดับเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการแต่งกายในการแสดง ยี่เกเขมรสุรินทร์ ที่แสดงให้เห็นถึงสถานภาพ บทบาทและลักษณะสำคัญของตัวละคร ระหว่างการดำเนินเรื่อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ศิราภรณ์ (เครื่องประดับศีรษะ) พัสตราภรณ์ (เครื่องนุ่งห่ม) และถนิมพิมพาภรณ์ (เครื่องประดับตามร่างกาย) ดังนี้

ตารางที่ 1 ศิราภรณ์ในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

ชื่อ	ภาพประกอบ	รายละเอียด
<p>ศิราภรณ์ สำหรับผู้แสดงตัวละครและตัวนาง</p>		<p>ศิราภรณ์ของตัวละครและตัวนาง เป็นรูปทรงแบบขงา มงกุฏ โครงสร้างทำจากไม้ไผ่หรือโลหะ ทำเป็นยอดแหลม และสามศีรษะได้พอเหมาะ ติดกระดาดชสีจนปิดโครงสร้าง ประดับด้วยลูกปัดแก้วสีต่าง ๆ เป็นลาย เช่นเดียวกับการใช้กระดาดช โดยการเรียงลูกปัดแก้วให้เป็นเส้น ใช้กาบหรือสิ่งที่ทำให้ลูกปัดแก้วไม่หลุด ใช้ติดเรียงเป็นลายดอกกลม ๆ และใช้ลูกปัดแก้วเรียงติดกระดาดชหรือโลหะ เช่น สังกะสี ตัดเป็นดอกขนาดเล็ก เพื่อทำเป็นดอกไม้ไหว ดอกไม้เพชรประดับ เรียงเป็นชั้น ๆ ตามขอบของแต่ละชั้นตามโครงของขงา มงกุฏ ประดับด้วยเหลี่ยมให้เป็นดอกไม้ในพื้นที่ย่าง และร้อยลูกปัดหรือเหลี่ยมขนาดเล็กเป็นระย้าในแต่ละดอกใบไม้ไหว ในส่วนของกรอบหน้าทำเป็นกระบังหน้าติดกับตัวโครงขงา มงกุฏ ประดับด้วยลูกปัดแก้วเป็นลวดลายต่าง ๆ เช่น ดอกกลม ดอกสี่กลีบ หรือเดินลายตัดกันเป็นสี่เหลี่ยม เป็นต้น</p> <p>ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ลอมพอ์</p> <p>ศิราภรณ์ของตัวละครและตัวนางมีลักษณะเด่นทางโครงสร้างและรูปแบบ ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการแต่งกายลิกทรังเครื่องหรือเครื่องแต่งกายแบบละครไทยโบราณ โดยดัดแปลงประยุกต์ใช้วัสดุในท้องถิ่นและวัสดุที่มีความพิเศษเพื่อแสดงถึงสถานภาพของตัวละครที่เป็นตัวเอกในการแสดง ความพิเศษของศิราภรณ์ตัวละครและตัวนางใช้เฉพาะในการแสดงยี่เกเท่านั้น การแสดงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ ของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยไม่ได้ใช้ศิราภรณ์เช่นยี่เกเขมร</p>

<p>ศิราภรณ์ สำหรับ ผู้รำ ประกอบ บท</p>		<p>ศิราภรณ์ของผู้รำประกอบบท คือ กระบังหน้า มีรูปทรงคล้ายปิ่นจุเหรีจแต่ไม่มีดอกไม้ไหวดอกไม้เพชรประดับตามขอบด้านบน โครงของกระบังหน้าทำจากโลหะชนิดบาง เช่น สังกะสี ลวดลายของกระบังหน้าเกิดจากการฉลุลายให้ทะลุเป็นลวดลายต่าง ๆ และมีการดกกลายให้นูนเป็นขอบประไข่ปลา และทาสี เช่น แดง เขียว น้ำเงิน ตามลวดลายที่ฉลุเพื่อให้ความโดดเด่น</p> <p>ศิราภรณ์ของผู้รำประกอบบทมีความแตกต่างจากผู้รำตัวหลัก เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทตัวละคร มีลักษณะเด่นด้วยโครงสร้างที่มีความเรียบง่ายเพื่อแสดงถึงสถานภาพของผู้แสดงที่รองลงมาจากตัวละครหลัก กระบังหน้าของผู้แสดงรำประกอบบทยังแสดงถึงอิทธิพลการรับวัฒนธรรมการแต่งกายจากลัทธิทงเครื่องหรือละครไทยโบราณที่ใช้ประดับศีรษะตัวละครที่มีสถานภาพรองลงมาจากผู้แสดงตัวเอก การฉลุลายและแต้มสีตามลวดลายที่ผูกลายแบบเครือดอกไม้เพื่อความพิเศษของเครื่องประดับมากขึ้น และใช้เฉพาะผู้รำประกอบบทในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์</p>
<p>ชื่อ</p>	<p>ภาพประกอบ</p>	<p>รายละเอียด</p>
<p>ศิราภรณ์ สำหรับ ผู้แสดง เบ็ดเตล็ด</p>		<p>ศิราภรณ์ของผู้แสดงเบ็ดเตล็ด เช่น ฤๅษี ยักษ์ ลิง ทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ กระดาษ ขึ้นโครงแบบหน้ากากสำหรับปิดด้านหน้าด้านเดียวและแบบครอบทั้งศีรษะ แต่เดิมนิยมใช้ไม้เนื้ออ่อนมาตัดและขึ้นโครงเป็นหน้ากาก แกะไม้เป็นตา หู จมูก และทาสีเป็นมีความเด่นชัด ต่อมาทำให้ครอบศีรษะได้ เช่น ฤๅษี ยักษ์ ทำจากกระดาษมาปิดทับซ้อน ขึ้นโครงให้สามารถสวมศีรษะได้ และให้มีรูปแบบตามตัวละคร และทาสีให้เด่นชัด ส่วนตัวลิง นิยมแต่งหน้าขาว ปิดแก้มและทาบปากเป็นต้น</p>

ตารางที่ 2 พัสตราภรณ์ในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

ชื่อรายการ	ภาพประกอบ	รายละเอียด
<p>ผ้านุ่ง สำหรับตัว พระ</p>		<p>ผ้านุ่งของผู้แสดงตัวพระ ใช้ผ้าไหมพื้นเมืองสุรินทร์ ที่เป็นผ้านุ่งสำหรับบุรุษ คือ ผ้าโหลบุรุษ (ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า โหลประะยี่) และผ้าหางกระรอก (ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า กะนีว) มีความยาวประมาณ 3.5 - 4 เมตร นุ่งด้วยวิธีโจงกระเบน ผ้านุ่งของผู้แสดงตัวพระ ขึ้นอยู่กับนักแสดงที่นำมานุ่งในการแสดงครั้งนั้น และต้องเป็นผ้านุ่งสำหรับบุรุษในวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์</p>

<p>ผ้านุ่ง ตัวนาง และ ผู้ร่ำ ประกอบ บท</p>		<p>ผ้านุ่งของผู้แสดงตัวนางและผู้ร่ำประกอบบท ใช้ผ้าไหมพื้นเมืองสุรินทร์ ที่เป็นผ้านุ่งสำหรับสตรี คือ ผ้าโฮลสตรี (ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า โฮลสตรี) และผ้ามัดหมี่ลายต่าง ๆ (จีน) มีความยาวประมาณ 2 เมตร นุ่งด้วยวิธีนุ่งผ้าปกติ ป้ายมาด้านหน้าให้ชายผ้ายาวประมาณเกือบถึงตาตุ่ม ผ้านุ่งของผู้แสดงตัวนางขึ้นอยู่กับนักแสดงที่นำมาใช้ในการแสดงครั้งนั้น โดยปกตินิยมผ้าที่มีความงามเป็นพิเศษ และต้องเป็นผ้านุ่งสำหรับสตรีในวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์</p>
<p>ผ้านุ่ง สำหรับ ผู้แสดง เบ็ดเตล็ด</p>		<p>ผ้านุ่งสำหรับผู้แสดงเบ็ดเตล็ด ใช้ผ้าตามลักษณะของตัวละคร เช่น ผู้แสดงเป็นฤๅษี ใช้ผ้าสีพื้น เช่น สีเหลือง สีน้ำตาล นุ่งหมบครองผ้าจีวร หรือหมบผ้าลายเสือ ผู้แสดงเป็นยักษ์ นิยมนุ่งผ้าโจงกระเบน ทั้งที่เป็นผ้าปวมหรือผ้าหางกระรอก ส่วนผู้แสดงเป็นลิง นิยมใส่กางเกงหรือบางครั้งนุ่งผ้าโจงกระเบน ส่วนผู้แสดงเป็นนายพรานหรือตัวตลก แต่งตัวให้มีความตลกขบขัน นักแสดงชายอาจแต่งเลียนแบบผู้หญิงด้วยเครื่องแต่งกายในชีวิตประจำวัน เช่น กางเกง กระโปรง เป็นต้น</p>
<p>เสื้อสำหรับ นักแสดง ตัวพระ ตัวนาง ผู้ร่ำ ประกอบ บท</p>		<p>เสื้อของผู้แสดงตัวพระ ตัวนาง และผู้ร่ำประกอบบท สวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอก ตัดด้วยผ้าไหม ผ้าฝ้าย หรือผ้าต่วน สีที่นิยมในปัจจุบันคือ สีเหลือง สีชมพู ในอดีตเสื้อของผู้แสดงสำหรับตัวพระและตัวนาง ตัดด้วยผ้าไหมยกดอกกลายลูกแก้วหรือทองเรียกเป็นผ้าสีค่า ปักด้วยเลื่อมหรือลูกปัดสีขาวให้เป็นลายดอกดวงทั่วตัวเสื้อ ส่วนเสื้อผู้ร่ำประกอบบทไม่ได้ประดับลวดลาย</p> <p>ส่วนของเสื้อของผู้แสดงเบ็ดเตล็ด สวมเสื้อที่ใช้ในชีวิตประจำวันหรือหาได้ง่าย เช่น เสื้อเชิ้ตแขนสั้น เสื้อเชิ้ตแขนยาว</p>

ตารางที่ 3 ถิ่นพินพารณในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

ชื่อรายการ	ภาพ	รายละเอียด
<p>กรองคอ และสร้อยสังวาล สำหรับผู้แสดงตัวพระและตัวนาง</p>		<p>กรองคอ หรือนามคอ สำหรับเป็นเครื่องประดับตัวพระ ตัวนาง กรองคอทำจากผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายสีแดง และเดินขอบด้วยสีตัด เช่น สีเหลือง สีน้ำเงิน รูปแบบวงกลมผ่าครึ่งตรงกลาง ประดับลวดลายด้วยวิธีการนำเอาลูกปัดแก้วสีต่าง ๆ มาร้อยเรียงเป็นเส้นและเดินเส้นเป็นขอบแม่ลาย ใช้ลูกปัดแก้วและเหลื่อมทำลายเป็นดอกกลมหรือดอกสี่กลีบ ด้วยวิธีการเย็บมือหรือติดกาวย ลวดลายขึ้นอยู่กับช่างโดยไม่มีลวดลายที่ตายตัว</p> <p>สังวาลสร้อยประดับของผู้แสดงตัวพระและตัวนาง มีลักษณะโครงสร้างแบบเดียวกัน คือ ใช้ลูกปัดแก้วมาร้อยเป็นดอกกลม ขึ้นรูปทรงด้วยกระดาดตัดเป็นวงกลมใช้ลูกปัดแก้วและเหลื่อมประดับให้เต็ม นำมาร้อยเชื่อมโยงต่อกัน ร้อยเชื่อมต่อกันทั้งด้านหน้าและด้านหลังมีเงาะ 7-9 ดอก จำนวนดอกที่มากและหนาขึ้นแสดงถึงฐานะของผู้แสดง เช่น ตัวพระหลัก ตัวนางหลัก และตัวพระรอง ตัวนางรอง มีจำนวนน้อยลง หรือขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้แสดง ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ซรองกอ หรือ ซำรองกอ</p> <p>กรองคอและสังวาลประดับมีโครงสร้างในลักษณะเดียวกับพวงสังวาลของเครื่องแต่งกายการแสดงลิเกทรงเครื่อง ซึ่งเครื่องประดับรูปแบบนี้ไม่ปรากฏการใช้ในการแต่งกายการแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ ของกลุ่ม</p>
<p>กรองคอสำหรับผู้รำประกอบบท</p>		<p>กรองคอ หรือนามคอ สำหรับเป็นเครื่องประดับผู้รำประกอบบท มีลักษณะโครงสร้างเดียวกับกรองคอของตัวพระและตัวนาง ทำจากผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายสีแดง ประดับลวดลายด้วยลูกปัดและเหลื่อมเป็นลายดอกกลม ดอกสี่กลีบ หรือปักเป็นลายต่าง ๆ ตามต้องการ ที่ริมขอบของกรองคอร้อยลูกปัดแก้วสีต่าง ๆ เป็นเส้นระย้ายาวลงมา 10-15 เซนติเมตร ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ซรองกอ หรือ ซำรองกอ</p> <p>กรองคอหรือนามคอสำหรับผู้รำประกอบบทหรือตัวละครที่มีสถานภาพรองลงมาจากตัวละครหลัก มีความโดดเด่นด้วยลวดลายและรูปแบบที่ลดทอนองค์ประกอบของพวงสังวาลจากการร้อยเชื่อมพวงระย้าและดอกกลมที่เป็นรูปแบบสำหรับตัวละครหลัก ให้เหลือเป็นเพียงการร้อยลูกเป็นระย้าเส้นเดียวตลอดทั้งแถวไม่มีการเชื่อมติดกัน เพื่อใช้แสดงถึงสถานภาพของตัวละครที่มีบทบาทรองลงมาจากตัวละครเอกของเรื่อง</p>
<p>ต่างหู</p>		<p>ต่างหู เป็นเครื่องประดับที่นักแสดงสามารถนำมาได้เอง เป็นต่างหูเงินหรือทอง ตามรูปแบบของเครื่องเงินกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ตะเกา</p> <p>เครื่องประดับชนิดนี้มีความโดดเด่นด้วยวัสดุที่ทำจากเงินหรือทอง นิยมใช้ทั่วไปของสตรีกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย ในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ ไม่ได้มีการจัดสร้างเครื่องแต่งกายประเภทนี้เพื่อใช้ส่วนรวม เครื่องประดับต่างหูจึงขึ้นอยู่กับนักแสดงที่นิยมใส่และนำมาเองอันเป็นสมบัติส่วนตัวของผู้แสดง และใส่เฉพาะนักแสดงที่รับบทบาทฝ่ายสตรี</p>

<p>เข็มขัด</p>		<p>เข็มขัด เป็นเครื่องประดับที่นักแสดงต้องใช้ในการคาดเอวรัดผ้าถุง เพื่อให้หลุดระหว่างการแสดง เป็นเข็มขัดเงินหรือทอง ตามที่ผู้แสดงนำมาเอง ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า กระแฆกระหวัด (มาจากคำว่า กระแฆ ในภาษาเขมรถิ่นไทยแปลว่า สาย หรือเส้น รวมกับคำว่า กระหวัด ที่แปลว่า เกี่ยว รัด พัน) เข็มขัดของผู้แสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ เป็นเครื่องประดับที่เป็นสมบัติของผู้แสดงนำมาใช้เอง ลักษณะของเข็มขัดทั้งรูปแบบ ลวดลาย วัสดุ จึงมีความแตกต่างกันออกไป แต่นำมาใช้ด้วยจุดประสงค์เดียวกันเพื่อรัดผ้าถุงไม่ให้หลุดระหว่างการแสดง</p>
<p>กำไลข้อมือ</p>		<p>กำไลข้อมือ เป็นเครื่องประดับที่นักแสดงสามารถนำมาได้เอง เป็นกำไลที่ทำจากเครื่องเงิน ทอง งาช้าง เช่น กำไลที่ทำจากเงินมาตีเป็นวง และกำไลที่ทำจากเงินขึ้นรูปเป็นลูกปัดเงินและร้อยเป็นกำไล หรือบางท่านใช้กำไลงาช้าง กำไลที่ใช้เงินตีขึ้นรูปเป็นวง ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า กองโต ส่วนกำไลที่เม็ดเงินทรงกลมมาร้อยเป็นวง ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ตะตุมโต</p> <p>เครื่องประดับกำไลข้อมือ เป็นสมบัติส่วนตัวของผู้แสดงที่นำมาใช้ ความพิเศษคือทำจากเงินหรือทอง ในการแต่งกายไม่มีข้อจำกัดให้ผู้แสดงใส่หรือไม่ใส่ขึ้นอยู่กับตามความชื่นชอบและความนิยมของผู้แสดง</p>
<p>กำไลเท้า</p>		<p>กำไลข้อเท้า เป็นเครื่องประดับที่เดิมนั้นใช้สำหรับผู้แสดงตัวพระและตัวนาง มีลักษณะเป็นกำไลข้อเท้าหวั่นทำจากเงินหรือทองเหลือง ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า กองจิง (มาจากคำว่า กอง ในภาษาเขมรถิ่นไทยแปลว่า กำไล รวมกับคำว่า จิง ที่แปลว่า เท้า)</p> <p>กำไลข้อเท้านิยมใส่เฉพาะตัวละครตัวพระ กำไลข้อเท้าที่นำมาใช้ยังเป็นเครื่องแสดงถึงสถานภาพของตัวละครเอกของเรื่อง ผู้แสดงตัวพระนุ่งผ้าแบบโจงกระเบน จึงมีความนิยมใส่กำไลเพื่อความสวยงามเมื่อใส่ประดับที่เท้า ส่วนตัวละครที่เป็นฝ่ายสตรีไม่นิยมใส่กำไลข้อเท้า</p>
<p>ถุงเท้า</p>		<p>ถุงเท้ายาวสีขาว สำหรับผู้แสดงตัวพระ ตัวนาง และผู้รำประกอบบท และบางครั้งในผู้แสดงตัวยี่เก การสวมถุงเท้ายาวสีขาวเป็นเครื่องแต่งกายอีกอย่างของผู้แสดงยี่เกที่บางครั้งสวมถุงเท้าหรือบางครั้งไม่สวมเลย หรือบางครั้งสวมถุงเท้าแค่ผู้แสดงตัวพระและตัวนาง หากสวมถุงเท้าต้องเป็นถุงเท้าสีขาวเท่านั้น ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ถ่องจิง (มาจากคำว่า ถ่อง ในภาษาเขมรถิ่นไทยแปลว่า ถุง รวมกับคำว่า จิง ที่แปลว่า เท้า)</p> <p>การสวมถุงเท้าขาวของผู้แสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ ได้รับรูปแบบการสวมถุงเท้าในการแสดงจากอิทธิพลของลิเกทรงเครื่องที่นิยมสวมถุงเท้ายาวสีขาวในการแสดง การแสดงพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยแบบอื่น ๆ ไม่มีการแสดงใดสวมถุงเท้าในการแสดง การสวมถุงเท้าของผู้แสดงยี่เกเขมรสุรินทร์โดยเฉพาะตัวพระ จึงเป็นการรับรูปแบบการแต่งกายจากรูปแบบเดิมของการแสดงยี่เกที่รับมาและปรับใช้ อีกทั้งการสวมถุงเท้ายังแสดงถึงความสุภาพและความสวยงามเมื่อประกอบกับการแต่งกายครบทุกองค์ประกอบของการแต่งกายยี่เกเขมรสุรินทร์</p>

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบเครื่องแต่งกายมีความโดดเด่นและลักษณะเฉพาะในการแต่งกายที่แสดงถึงสถานะและบทบาทของผู้แสดงตามรูปแบบการแสดงละครที่สื่อสารถึงสถานะและบทบาทของผู้แสดงโดยใช้เครื่องแต่งกายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงบทบาทนั้นในการดำเนินเรื่อง ในส่วนของพัสดราภรณ์มีความโดดเด่นในการใช้ผ้าพื้นเมืองที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย การเลือกใช้ผ้าพื้นเมืองตามวัฒนธรรมดั้งเดิม คือ ผ้านุ่งสำหรับบุรุษ และผ้านุ่งสำหรับสตรี ผ้าที่นำมานุ่งสำหรับตัวละครฝ่ายบุรุษแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวพระ นิยมนุ่งผ้าโฮลบุรุษ ซึ่งเป็นผ้ามัดหมี่ที่ทอขึ้นสำหรับบุรุษนุ่งในวาระพิเศษของชีวิต เช่น งานโกนจุก งานบวช งานแต่ง มีความยาว 3-4 เมตร นุ่งด้วยวิธีโจงกระเบน ผ้าชนิดนี้ถือเป็นผ้าพิเศษของครอบครัวการนำผ้ามาใช้สำหรับตัวพระ ถือเป็นเครื่องแสดงถึงสถานะสูงสุดของบทบาทในการแสดงเรื่องนั้น ในส่วนกลุ่มผู้แสดงเบ็ดเตล็ดที่เป็นบุรุษ นิยมนุ่งผ้ากะนีวหรือผ้าหางกระรอก เป็นผ้าไหมที่ทอด้วยเส้นไหมควมมีความแวววาว มีความยาว 3-4 เมตร นุ่งด้วยวิธีโจงกระเบน แสดงถึงสถานะที่รองลงมาจากตัวพระ สำหรับผ้านุ่งตัวละครฝ่ายสตรี คือ ตัวนางและผู้รับประกอบบท นิยมนุ่งผ้ารูปแบบเดียวกัน คือ ผ้าโฮลสตรี เป็นผ้ามัดหมี่ที่ทอขึ้นสำหรับสตรีมีความยาว 2 เมตร เป็นผ้านุ่งในโอกาสพิเศษ ผ้าชนิดนี้มีกระบวนการผลิตที่สลับซับซ้อนและกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยถือว่าเป็นผ้าชั้นดีที่มีไว้แทบทุกครอบครัว ตัวละครฝ่ายสตรีนุ่งผ้าด้วยวิธีการนุ่งป้ายมาด้านหน้า และในบางครั้งผู้แสดงทั้งฝ่ายบุรุษและฝ่ายสตรีจะนุ่งผ้าตามแต่โอกาสและความนิยมของผู้แสดงที่นำมานุ่งนอกเหนือจากผ้าโฮลบุรุษและผ้าโฮลสตรี เช่น ผ้ามัดหมี่ลวดลายต่าง ๆ แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ้า คือ นุ่งผ้าตามเพศสภาพของตัวละคร นอกจากความโดดเด่นของผ้าแล้วยังมีเครื่องประดับที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย คือ เครื่องเงินที่เป็นงานหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ทำขึ้นจากเงินหรือทองคำ มีกระบวนการผลิตที่สลับซับซ้อน แหล่งผลิตที่สำคัญคือ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เครื่องประดับเงินที่ผู้แสดงนิยมใช้คือ “สร้อยคอ เรียกว่า ประเก้อม” การนำเม็ดเงินที่ขึ้นรูปเป็นลูกประคำและแกะลวดลายมาร้อยเรียงเป็นสร้อย “ต่างหู เรียกว่า ตะเกา” การนำเม็ดเงินมารีดและตีขึ้นรูปในลักษณะขอนหนูและประดับพวงระย้า “กำไลข้อมือ เรียกว่า ตะระตุมไต่และก่องไต่” การนำเม็ดเงินมาตีขึ้นรูปเป็นลูกกลมและแกะลวดลายร้อยเป็นกำไลข้อมือ ส่วนก่องไต่ นำเม็ดเงินมารีดและตีขึ้นรูป

เป็นเส้นขนาดพอดีสวมข้อมือ และ “กำไลเท้า เรียกว่า กอจิ่ง” การนำเม็ดเงินมารีดและตีขึ้นรูปเป็นวงกลมขนาดพอดีใส่ข้อมือ เครื่องประดับเงินของกลุ่มวัฒนธรรมเขมร ถิ่นไทยมีความพิเศษที่ใช้สำหรับเป็นเครื่องประดับในการแต่งตัวเข้าพิธีกรรมสำคัญในชีวิต เช่น งานโกนจุก งานบวช งานแต่งงาน เป็นต้น และเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะทางสังคมของผู้ใส่ประดับร่างกายอีกด้วย เครื่องประดับเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการแต่งกายในการแสดง ยี่เกเขมรสุรินทร์ จึงทำให้รูปแบบเครื่องแต่งกายมีความโดดเด่นที่นำเอามรดกภูมิปัญญาของชุมชน คัดสรร เลือกใช้ ให้เหมาะสมกับการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

เครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ มีหน้าที่แสดงถึงสถานภาพ บทบาท และลักษณะเฉพาะของตัวละคร รูปแบบการแต่งกายแบ่งออกเป็นรูปแบบเครื่องแต่งกายตัวพระ รูปแบบเครื่องแต่งกายตัวนาง รูปแบบเครื่องแต่งกายผู้รำประกอบบทและรูปแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงเบ็ดเตล็ด ซึ่งมีเครื่องประดับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละตัวละครในระหว่างการดำเนินเรื่อง เครื่องประดับแบ่งออกเป็น “ศิราภรณ์” เป็นส่วนของเครื่องประดับศีรษะ ได้แก่ มงกุฏ ลอมพอย์และหน้ากาก “พัศตราภรณ์” เป็นส่วนของเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ผ้าไหมพื้นเมืองที่ทอขึ้นสำหรับบุรุษและสตรีตามวัฒนธรรมการนุ่งห่มของชาวเขมร ถิ่นไทย และสวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอก “ถนิมพิมพาภรณ์” เป็นส่วนของเครื่องประดับร่างกาย ได้แก่ กรองคอ สร้อยคอ ต่างหู กำไลข้อมือ กำไลข้อมือและถูงเท้า ขาวยาว เครื่องประดับส่วนต่าง ๆ จะนำมาใช้แต่งกายผู้แสดงตามรูปแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงยี่เกเขมรสุรินทร์

รูปแบบเครื่องแต่งกายสำหรับตัวพระ ตัวนาง มีรูปแบบเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะพิเศษเพื่อให้ผู้ชมรับรู้ได้ถึงสถานะที่โดดเด่นสุดในการแสดง คือ การสวมมงกุฎหรือลอมพอย์ โดยโครงสร้างทำจากไม้ แผ่นโลหะ และสังกะสี ทำเป็นเครื่องสวมศีรษะที่มียอดแหลมโดยระหว่างฐานถึงยอดทำเป็นชั้นลดหลั่น 2-3 ชั้น แต่ละชั้นประดับด้วยใบไม้ดอกไม้วางที่ตัดจากแผ่นโลหะ ก้านทำด้วยลวดดัดเป็นสปริงเมื่อต้องลมจะพริ้วไหวและส่วนต่าง ๆ ประดับด้วยลูกปัดแก้วสี เหลื่อมสีทำเป็นดอกดวงร้อยลูกปัดระย้าประดับทุกชั้น และโครงมงกุฎด้านหน้าจะประดับลูกปัดแก้วสีที่มากเป็นพิเศษผู้แสดงตัวพระ ตัวนาง ใส่กรองคอ หรือชรองคอ ซึ่งเป็นเครื่องประดับที่มีความโดดเด่นอย่างมากในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ โดยทำจากผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายสีแดง ตัดเป็นวงกลมผ่าครึ่งตรงกลาง เติบขอบประดับริมด้วยผ้าสีต่าง ๆ ประดับด้วยลูกปัดแก้ว และเหลื่อมสีต่าง ๆ

มีโครงสร้างลายเป็นดอกดวงและสีเหลี่ยมข้าวหลามตัด การกำหนดลายขึ้นอยู่กับจินตนาการของช่างปักลาย กรองคอของผู้แสดงตัวพระ ตัวนาง มีความพิเศษที่ประดับด้วยลูกปัดแก้วสีทำเป็นพวงระย้า มีดอกกลมใหญ่และเล็ก ร้อยเชื่อมต่อกันทั้งด้านหน้าและด้านหลังฝั่งละ 7-9 ดอก ความโดดเด่นในโครงสร้างและการใช้วัสดุเพื่อแสดงถึงความพิเศษในสถานะของตัวละคร

รูปแบบเครื่องแต่งกายสำหรับผู้รำประกอบบท มีรูปแบบเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะโดดเด่นคือ การสวมกระบังหน้า ซึ่งโครงสร้างทำจากแผ่นโลหะชนิดบาง ทำลวดลายด้วยการฉลุเป็นลายต่าง ๆ และต่อกลายให้หุ่นเป็นขอบประไซ่ปลา ทาสีตามลวดลายที่ฉลุเพื่อให้ความโดดเด่น ส่วนด้านบนของขอบกระบังหน้าอาจมีดอกไม้ไหวประดับ กระบังหน้าจะมีขนาดพอดีกับศีรษะของผู้แสดงเพื่อสำหรับเคลื่อนไหวพ้อนรำได้สะดวก ผู้รำประกอบบทใส่กรองคอ หรือชรวงก ซึ่งทำด้วยผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายสีแดงประดับขอบผ้าด้วยผ้าสีตัดกับผ้าสีแดง มีโครงสร้างรูปแบบเดียวกันกับกรองคอของผู้แสดงตัวพระ ตัวนางกรองคอของผู้แสดงรำประกอบบทประดับด้วยลูกปัดแก้วและเหลื่อมทำเป็นลวดลายต่าง ๆ เช่น ดอกดวง สีเหลี่ยมข้าวหลามตัด มีโครงสร้างของลายที่เกิดขึ้นตามจินตนาการของช่างปัก ขอบกรองคอร้อยลูกปัดทั้งตัวลงมาความยาวประมาณ 6-8 นิ้ว ไม่ร้อยเชื่อมต่อกันเป็นดอกดวงเหมือนของตัวพระ ตัวนาง และในการแสดงบางครั้งการใช้กรองคอของผู้แสดงตัวพระ ตัวนางและผู้รำประกอบบทอาจใช้กรองคอรูปแบบเดียวกันเนื่องด้วยผู้แสดงในครั้งนั้นอาจรับหลายบทบาทการแสดงจึงใช้กรองคอเดียวกันและเปลี่ยนเพียงศิราภรณ์เพื่อแสดงถึงสถานภาพตัวละครในการดำเนินเรื่อง

รูปแบบเครื่องแต่งกายสำหรับผู้แสดงเบ็ดเตล็ด มีรูปแบบเครื่องแต่งกายตามลักษณะเฉพาะของตัวละคร ซึ่งตัวละครเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ฤๅษี ยักษ์ ลิง โดยรูปแบบเครื่องแต่งกายของฤๅษีคือ สวมหน้ากากที่ทำจากกระดาษปิดทับซ่อนขึ้นโครงสร้างเป็นรูปหน้ากากแบบครอบศีรษะผู้แสดง หน้ากากมีรูปร่างหน้าตาที่แสดงให้เห็นถึงผู้อาวุโส มีหนวดเครายาวทำด้วยเชือกสีขาว ห่มผ้าที่ใช้จิวรเก๋าหรือผ้าลายเสือ เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่เป็นผู้ถือศีลมีคาถาอาคม ถือไม้เท้าเป็นอาวุธประจำกาย รูปแบบเครื่องแต่งกายของยักษ์คือ สวมหน้ากากที่ทำจากกระดาษปิดทับซ่อนขึ้นรูปโครงสร้างของหน้ากากสามารถสวมศีรษะผู้แสดงได้ หรือเป็นหน้ากากปิดหน้าด้านเดียว มีรูปร่างหน้าที่มีลักษณะพิเศษคือ เขี้ยวยาว ตาแดง ใบหน้าสีเขียวเข้ม สร้างตามจินตนาการของช่างเพื่อแสดงถึงความเข้มขรึม น่าเกรงขาม ถือตระบองเป็นอาวุธประจำกายรูปแบบเครื่องแต่งกายของ

ลึงคือ สวมหน้ากากที่ปิดหน้าด้านเดียวทำจากไม้เนื้ออ่อนทหน้ากากสีขาว แก้มสีแดง จมูกสีแดง และบางครั้งมักแสดงอาจทาแป้งให้หน้าขาว ปิดแก้มสีแดง ทาปากสีแดง โดยไม่สวมหน้ากาก แสดงอากัปภิกิริยาให้เหมือนลิงมากที่สุด ซึ่งรูปแบบเครื่องแต่งกายของผู้แสดงเบ็ดเตล็ดเป็นไปตามลักษณะของตัวละคร โดยที่เครื่องแต่งกายทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ กระดาษ ขึ้นโครงแบบหน้ากากสำหรับปิดด้านหน้าด้านเดียวและแบบครอบทั้งศีรษะ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบเครื่องแต่งกายในการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ พบว่ามีรูปแบบเครื่องแต่งกายที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอื่นนำมาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย ซึ่งรูปแบบเครื่องแต่งกายเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรับอิทธิพลการแสดงและการแต่งกายอย่างลิเกทรงเครื่องจากไทยและละครยี่เกจากกัมพูชา ที่คณะยี่เกเขมรสุรินทร์นำมาดัดแปลงและปรับใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมของชุมชน รูปแบบเครื่องแต่งกายยังสะท้อนถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านผ้าและเครื่องประดับของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย เช่น เครื่องประดับศีรษะที่มีโครงสร้างรูปทรงแบบขลุ่ย มงกุฎ เครื่องประดับกรองคอและสังวาลสร้อยประดับมีโครงสร้างและรูปแบบในลักษณะเครื่องแต่งกายลิเกทรงเครื่อง ในส่วนของผ้าถุงใช้ผ้าไหมพื้นเมืองชนิดที่ทอด้วยเทคนิคและลวดลายพิเศษ คือ ผ้าโฮลบุรุษ ผ้าโฮลสตรี ผ้ามัดหมี่ลวดลายต่าง ๆ และผ้าหางกระรอก ซึ่งผ้าเหล่านี้สำหรับใช้ในวาระพิเศษของวัฒนธรรมเครื่องนุ่งห่มของชาวเขมรถิ่นไทย ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (Virulrak, 1979) ศึกษาเกี่ยวกับลิเกที่พบว่า เครื่องแต่งกายลิเกทรงเครื่องในสมัยรัชกาลที่ 6 สังวาลดอกใหญ่ขึ้นจนเต็มหน้าอกและหลัง จำนวนดอกแต่ละด้านไม่แน่นอน แก้วก็มีสีก็มี และเครื่องแต่งกายตัวนาง เสื้อเป็นผ้าเยียรบับ แขนสั้นมีระบาย ใช้สังวาลอย่างตัวพระ และสอดคล้องงานวิจัยของโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย กระทรวงศึกษาธิการ (Project disseminate identity of Thai Ministry of Education, 1980) ศึกษาเกี่ยวกับการแต่งกายของการแสดงลิเกทรงเครื่องที่พบว่า ลิเกทรงเครื่องตัวพระ (ที่เป็นกษัตริย์) นุ่งผ้าเยียรบับโจงกระเบน สวมเสื้อเยียรบับ มีสังวาลเป็นแผงเต็มหน้าอก ทำด้วยโลหะประดับเพชรเป็นรูปกลม ๆ มีสายโยงเกี่ยวกันตลอด ศีรษะสวมปิ่นจุเหรีจยอดแหลม สวมถุงเท้ายาวและกำไลเท้า และตัวนาง (กษัตริย์) นุ่งผ้าเยียรบับจีบหน้า สวมเสื้อและสไบ มีสังวาล

และโบว์เพชรแทนอินทนูของตัวพระ สวมมงกุฎกษัตริย์ (เหมือนกระบังหน้ามียอด) สวมถุงเท้าและกำไลเท้า และตัวประกอบอื่น ๆ แล้วแต่บท จะดูได้จากเครื่องสวมศีรษะ ถ้าเป็นฤๅษี ก็ไม่แต่งตัวใช้ครองผ้าเฉย ๆ ตัวเสนาก์สวมแต่เสื้อคอปิด ไม่มีเครื่องประดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัตน์ จงดา (Jongda, 2013) ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะกรรม พัสตราภรณ์โขนละคร ที่พบว่า การใช้ลูกบิดในการประดับเครื่องแต่งกาย ซึ่งลูกบิดวัสดุที่นำมาเจาะรูตรงกลางร้อยเชือกประดับตกแต่ง ลูกบิดมักทำมาจากวัสดุหลายอย่าง เช่น หิน รัตนชาติ โลหะ แก้ว เป็นต้น ลูกบิดที่ใช้ในการสร้างเครื่องแต่งกายนั้นพบการนำมาปักเครื่องแต่งกายตั้งแต่สมัยโบราณ ในกรุงรัตนโกสินทร์พบนำมาปักในผ้าทรงสะพักเจ้านาย ชุดเครื่องแต่งกายหุ่นวังหน้า เครื่องโขน ละครโบราณ จากผลการวิจัยที่สอดคล้องงานวิจัยข้างต้นนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเครื่องแต่งกายของการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ที่มีรูปแบบโครงสร้างที่คล้ายกับเครื่องแต่งกายการแสดงลิเกทรงเครื่อง อาจเป็นผลที่ได้ รับอิทธิพลจากการแสดงลิเกทรงเครื่องทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งยี่เกเขมรได้รับเอา วัฒนธรรมการแสดงจากที่อื่นมาดัดแปลง ผสมผสาน ให้เข้ากับวัฒนธรรมของตนเองและ ให้ชุมชนสามารถรับชมและเข้าใจในเรื่องการแสดง เช่น การใช้ภาษาเขมรในการสื่อสาร เนื่องด้วยคนในชุมชนพูดภาษาเขมรถิ่นไทย การใช้ผ้าและเครื่องแต่งกายที่มีในชุมชน แต่ ยังคงโครงสร้างและรูปแบบเครื่องแต่งกายตามลักษณะและบทบาทของตัวละครในเรื่อง นั้น เป็นต้น รูปแบบเครื่องแต่งกายการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์มีการปรับและพัฒนาโดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในชุมชนและคัดสรรผ้าและเครื่องประดับที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมมา ใช้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทในการแสดง เช่น ตัวพระ ตัวนาง ที่เป็น ตัวหลักของการแสดง ใช้ผ้าปุมซึ่งเป็นผ้าชนิดดีของแต่ละครัวเรือนที่มีไว้ใช้ในวาระพิเศษ เป็นต้น การศึกษาครั้งนี้พบว่าเครื่องแต่งกายการแสดงยี่เกเขมรมีความน่าเป็นห่วงใกล้ สูญหายไปตามกาลเวลาด้วยปัจจัยการเลิกทำการแสดงและการเปลี่ยนไปใช้เครื่องแต่ง กายรูปแบบอื่น เช่น การสวมกระโปรง และกางเกง เป็นต้น จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการ ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสงวนรักษา โดยสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรมของธนิ เลิศชาลฤทธิ (Lertchanrit, 2016) โดยใช้วิธีการรักษาจิตวิญญาณ และบุคลิกของทรัพยากร ซึ่งทรัพยากรวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีองค์ประกอบทาง จิตวิญญาณ (spirit) และบุคลิก (character) ที่แตกต่างกัน เช่น วัตถุทางชาติพันธุ์ เพลง ดนตรี ภาษา ฯลฯ การอนุรักษ์และสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้นที่การรักษาจิตวิญญาณ สำนึก หรือความเป็นตัวตนของทรัพยากรวัฒนธรรม

และวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรวัฒนธรรมประเภท วัตถุ ควรเน้นหลักการซ่อมแซม (repair) มากกว่าการแทนที่ (replace) โดยการใช้ ผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่มีความเหมาะสม เพื่อรักษาความโดดเด่นและ จิตวิญญาณของทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นไว้ เมื่อพิจารณาวิธีการสงวนรักษาเครื่องแต่งกาย ของการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม เนื่องด้วยเครื่องแต่งกายการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ มีความโดดเด่นในโครงสร้าง และรูปแบบเครื่องแต่งกายที่มีความพิเศษกว่าเครื่องแต่งกายการแสดงพื้นบ้านทั่วไป ในวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทย เช่น การสวมมงกุฏ กรองคอ หน้ากาก ซึ่งเป็นจิตวิญญาณของ การแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ การซ่อมแซมหรือหาวัสดุที่ใกล้เคียงมากที่สุดมาทดแทนเพื่อ เป็นการรักษารูปแบบเครื่องแต่งกายให้มีความสมบูรณ์และรักษารูปแบบดั้งเดิมให้มากที่สุด เพื่อเป็นการสงวนรักษาเครื่องแต่งกายยี่เกเขมรสุรินทร์ให้คงอยู่เป็นหลักฐานทาง อนุกรมพื้นบ้านเขมรถิ่นไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะรูปแบบเครื่องแต่งกายของการแสดง ยี่เกเขมรสุรินทร์ ยังเหลือประเด็นที่ควรศึกษา คือ การศึกษาขั้นตอนกรรมวิธีในการผลิต เครื่องแต่งกาย ได้แก่ มงกุฏ ชฎา กรองคอ สังกวาล และหน้ากาก เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดขั้นตอนกรรมวิธีในการจัดสร้างเครื่องแต่งกายการแสดงยี่เกเขมรสุรินทร์ อย่างละเอียด

เอกสารอ้างอิง (References)

- Chanthacherin, T. (2004). *Textiles of Culture in Khmer Laos and Thai*. Bangkok: Jim Thompson House.
- Chomdee, A. (2013). *Wisdom of Silverware in Surin Province*. Surin: Surin Provincial Administrative Organization.
- Jobkrabwanwan, J. (1981). *JIKEY*. Bangkok: culture.
- Jongda, S. (2013). *The Art of Khon Lakhon Costume* (Doctoral dissertation). Mahasarakham University, Mahasarakham Province.
- Kurowat, P. (1992). *History of Costume*. Bangkok: Rwm San.

- Lertchanrit, T. (2016). *Cultural Resource Management*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation).
- Mungdee, S. (2020, January 4). *Interviewed by Pongsatorn Yoddumnean*, Ban Phang, Chum Saeng Subdistrict, Chom Phra District, Surin Province.
- Pama, P. (2020, January 4). *Interviewed by Pongsatorn Yoddumnean*, Learning center of people and silk Na Bua Subdistrict Muang District, Surin Province.
- Project disseminate identity of Thai Ministry of Education. (1980). *Literature of Likay*. Bangkok: n.p.
- Rotjanasuksomboon, A. (2016). *Likay: Practice and performance*. Bangkok: Chulalongkorn Printing house.
- Sermsab, C. (2007). *Likey Khmer* (Master's thesis). Surindra Rajabhat University, Surin Province.
- The Support Foundation of Her Majesty Queen of Thailand. (2014). *The Royal Khon Performance: Wisdom of the Kingdom*. Bangkok: Plan Motif.
- Thongchua, P. (2015). *Sompak Poom: Khmer-Thai Textile for Court and Commoners*. Bangkok: The SUPPORT Arts Crafts International Centre of Thailand (Public Organization)
- Virulrak, S. (1979). *Likey*. Bangkok: n.p.
- Virulrak, S. (2004). *The element dance*. Bangkok: Chulalongkorn University.